

Разом з тим І. Макух з М. Терлецьким, Г. Луциком та іншими помічниками засновував читальні «Просвіти», а в існуючих виступав з доповідями.

Засновуючи читальні «Просвіти» в Тлумацькому повіті І. Макух національно підняв й організував народ український та згуртував його навколо них. При цьому велику увагу І. Макух, як голова Тлумацької філії «Просвіти» приділяв роз'ясненню ролі освіти, відкриттю бібліотек і шкіл та їх матеріальному забезпеченню, створенню аматорських гуртків й хорів, збору коштів для утворення кас взаємодопомоги та селянських бурс ім. М. Шашкевича, підбору вчителів до навчальних закладів з числа українців, організації національних патріотичних свят, цим самим він намагався пробудити національну свідомість і гідність українського народу.

Після поразки національно-визвольних змагань 1918–1919 рр. і встановлення польського окупаційного режиму на Західній Україні І. Макух ще більш визначальну роль у відродженні державності надавав освіті, а зокрема діяльності «Просвіти».

У 1920–30-х рр. І. Макух, як голова філії «Просвіти» у Тлумачі надалі зосереджував свою увагу на організаційно-освітній діяльності. З цією метою він згуртовував нових людей відданих просвітянській ідеї, скликав з'їзди керівників читалень Тлумаччини, здійснював відродження вже існуючих і засновував нові товариства «Просвіти», відбудовував старі і будував нові читальні доми, комплектував і створював бібліотеки, курси для неписьменних і бібліотекарів, організовував сирітські притулки у повіті та свята в честь Т. Шевченка. Водночас І. Макух велику увагу звертав на виховне значення освітньої діяльності та спрямовував населення до самоосвіти та самовиховання.

Разом з тим у своїй просвітницькій діяльності І. Макух зустрічався із багатьма труднощами. Однак, незважаючи на всі перешкоди, які часто супроводжувалися судовими процесами І. Макух ще більше активізовував діяльність читалень «Просвіти» та громад в Тлумацькому повіті і заставив польську владу поважати хоча б найелементарніші права українців.

Отже, ініціатором і рушійною силою великої за масштабом просвітницької та пов'язаною із нею освітньої роботи, що проводилася на Тлумаччині протягом 1907–1939 рр. був невомний та твердий у своїх переконаннях д-р І. Макух.

**Архитектура православных храмов города Харькова:
Храм священномученика Александра, архиепископа
Харьковского; храм святого равноапостольного
князя Владимира; храм Рождества Христова (2001–2005)**

Елена Кутья

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

E-mail: luckyandfunny@rambler.ru

Актуальность данной темы и научная проблематика обусловлены научным интересом к культовой архитектуре, который берет свое начало в XIX ст., с появлением первой работы по церковной историографии

святителя Филарета (Гумилевского), и продолжается и по ныне, вызванный прежде всего возрождением православного церковного зодчества как на Украине, так и в Харькове в целом. Но изучение церковной архитектуры современного периода невозможно без анализа основных традиций и канонов сакрального зодчества XIX столетия.

Основными источниками, которые раскрывают суть данной темы, являются рабочие проекты храмов.

Научная новизна решения данной проблемы заключается в том, что современная православная архитектура Харькова впервые становится предметом исторического исследования.

Церковная архитектура несет в себе важнейшие символические смыслы. Выразительность, которой рождается из осмысления канона, интерпретаций символических значений и художественных идей.

Сегодня храмы можно разделить в соответствии с такими принципами как: вместимость, основной строительный материал, особенности объемно-пространственного решения, по типу размещения: внутриквартальные (в массиве жилой застройки), находящиеся в транспортном узле (на площади или крупной улице), культурно-духовные комплексы (на базе приходского комплекса или монастыря).

В связи с приведенными критериями рассмотрим основные положения объемно-пространственного решения храма священномученика Александра, архиепископа Харьковского, который был освящен 14 ноября 2004 г. Главный архитектор – П. Г. Чечельницкий Так, храм относится к типу традиционных украинских пятикамерных храмов. Это определяется центральной композицией здания, когда четыре абсиды, расположенные по осям север-юг и восток-запад симметрично группируются вокруг центрального объема. Каждая абсида увенчана куполом.

Иной стиль сакральной архитектуры современного периода представляет храм святого равноапостольного князя Владимира, выполненный в каноническом стиле (ориентация на русское православное церковное зодчество), главным архитектором которого является В. Н. Водолазский. Подпись на строительство была предоставлена в 2002 г., в 2005 г. же освящен нижний храм в честь мученика Анатолія, верхний – Святого Равноапостольного князя Владимира. Основной храм располагается на подиуме, где и размещен нижний храм. В центральном объеме расположено основное помещение храма с хорами, в примыкающем же северном объеме расположен холл, крещальня.

Храм Рождества Христова, признан лучшим зданием, возведенным в Украине в 2001 г. Главные архитекторы: А. В. Можейко, Л. В. Черкашина. В 1999 г. был освящен нижний храм в честь Преподобного Сергия Радонежского, затем верхний – в память 2000-летия Рождества Христова в ноябре 2001 г. Жемчужину данного сооружения представляют витражи, выполненные по старинной технологии и огромный светильник, который расположен в центральной части храма – «паникадило».

Таким образом, для церковного зодчества XXI столетия характерно обращение к традиционным стилям и направлениям в архитектуре (украинское барокко 2-й пол. XVIII ст., канонический стиль), но с применением своих отличительных черт. Храмовая архитектура Православной Церкви, имея более

чем 1000-летнюю историю, является бесценным духовным и культурным наследием народа и памятником, зафиксировавшим временные эпохи его существования в различных исторических условиях.